

VOLVER, de Pedro Almodóvar

Abans de començar vull agrair a la Marisé Clement la tenacitat i perseverança que ha demostrat en organitzar aquest cine fòrum que ara ens ofereix, no és fàcil sentir un desig i seguir-lo posant en marxa tot allò que comporta, sé que dur a termini aquest projecte ha estat llarg i a moments feixuc; el meu reconeixement doncs a ella i a totes les que hi heu participat: a Duoda per recolzar-lo, al Centre de Cultura de Dones Bonnemaison per acollir-lo. I moltes gràcies a totes i tots vosaltres que sou aquí per compartir aquest espai que espero que ens sigui plaent i enriquidor.

Ser aquí m'honora per l'autoritat que totes em reconeixeu a l'oferir-me aquesta possibilitat i és un acte polític d'agraïment i de reconeixement a les meves mestres, i també de pràctica de continuació i de fundació d'allò que he après amb elles i gràcies a elles i que m'empeny a superar la meva inseguretat i la meva vergonya i a posar-me en joc en aquest acte per compartir amb totes i tots vosaltres aquesta pràctica de relació.

Quan la Marisé organitzava el cine fòrum, ens explicava apassionada a les companyes del grup Vela de Floc la idea de crear un espai on poder canviar la mirada a pel·lícules que, per algun motiu, ens haguessin deixat el desig d'aprofundir-ne alguna idea des d'un altre lloc, des d'un lloc on poder crear simbòlic. Ens convidava a mirar si el relat mostrava l'ordre simbòlic de la mare o si hi era absent. Ella estava il·lusionada i ens proposava la possibilitat d'amadrinar-ne alguna, la que ens inspirés, amb la llibertat de partir de cadascuna de nosaltres. A mi se'm va presentar Volver, l'havia vist quan la van estrenar l'any 2006, jo encara no havia cursat el màster i no sabia què era l'ordre simbòlic de la mare (ni què era l'ordre simbòlic realment) però aquell dia, xerrant, em retornaven imatges d'aquelles dones protagonistes a qui les referències cinematogràfiques titllaven de supervivents "a pesar de...", de dones víctimes vivint en els marges amb esforços titànics, d'heroïnes quotidianes, de dones a la fi excepcionals. Jo sentia que aquesta pel·lícula no parlava de dones excepcionals, parlava de dones, parlava d'excel·lència femenina, de genealogia femenina, de llibertat en relació, d'amor, de cura, i també de violència i de dolor.

He llegit que Pedro Almodóvar va escriure aquest guió quan va morir la seva mare i que aquesta pel·lícula és en part autobiogràfica perquè hi recrea l'entorn en el que va viure la infantesa, un entorn protagonitzat per dones. És una característica d'aquesta pel·lícula la gairebé absoluta absència d'homes, i els que hi tenen paper és per mantenir unes relacions danyoses amb les dones protagonistes. He vist algunes de les pel·lícules de Pedro Almodóvar, no totes, però ara que he tornat a veure Volver m'ha semblat que és un autor que sovint planteja conflictes de política sexual, m'agradarà saber-ne la vostra opinió després.

És també important agrair l'obra cinematogràfica al seu autor, sense el seu desig i el seu seguir-lo, sense la seva mestria i la seva llibertat, avui no gaudiríem d'aquest espai concret de relació femenina.

(Només a tall d'apunt, suposo que ja sabeu que la seva productora es diu El Deseo; penso que és un apel·latiu molt significatiu donat que nosaltres posem el desig com a motor primer de la llibertat femenina.)

L'eix que vertebra la pel·lícula *Volver* és la relació que la protagonista, la Raimunda, té amb la seva mare, i el tema principal és l'ordre simbòlic de la mare. És una història que permet abordar moltes qüestions però penso que aquesta és la més important, aquesta i la genealogia femenina, representada aquí per dues experiències familiars molt diferents i intenses.

Quan comença la pel·lícula, la mare de la Raimunda, fa tres anys que va morir. Abans però, feia molts anys que s'havien distanciat, la filla havia marxat de casa i després del poble, i li havia negat la paraula. Tenia un motiu, però la mare el desconeixia, i la filla la culpava per aquest desconeixement. La protagonista viu en un desordre simbòlic, no reconeix autoritat a la seva mare i això la fa estar perduda en una relació amb un home que no l'estima, que només té paper en la seva vida perquè l'ha allunyat d'una altra relació danyosa per violenta amb un altre home. Té una filla en edat adolescent amb qui manté una relació més aviat autoritària i distant; desencisadora.

El context socio-cultural en el que viu la Raimunda és molt col·loquial, gens refinat ni intel·lectual, les protagonistes són dones treballadores, sense estudis i que viuen en un nivell econòmic molt bàsic. Això però no les fa menys lliures, la seva germana Sole, les veïnes, les amigues, totes són dones que es reconeixen autoritat, que entre totes es recolzen i que, per la força de la mediació femenina, es creixen en el desenvolupament de les seves creativitats singulars.

La seva tia és una dona gran que ha perdut el seny i viu sola al poble, ella la visita i no comprèn com pot ser possible que s'espavili tant bé tota sola estan tant malament com està, la veïna del davant, l'Agustina, n'està atenta i cada dia li porta el pa, el que no sap la Raimunda, és que el fantasma de la seva mare viu amb ella i en té cura.

Hi ha a la pel·lícula dos incidents gairebé coincidents en el temps que desencadenen tot el procés simbòlic de la protagonista. D'una banda, la seva filla mata accidentalment alpare defensant-se d'un intent d'abús sexual; d'altra banda, mor la seva tia i el fantasma de la mare es trasllada a viure amb la seva germana Sole.

La reacció de la Raimunda davant l'incident de la seva filla és de reconeixement, la protegeix i obra la seva absoluta disponibilitat materna a la nena. Amb aquest apropament la relació entre les dues canvia, s'ordena, passa a ser una relació d'amor i d'amor a la genealogia.

A casa de la seva germana Sole percep la olor de la seva mare i per la mediació del reclam del seu propi cos va reprenent el record de la seva vida abans de la ruptura amb la mare, s'inicia així el procés de transformació. El moment en el que canta la cançó *Volver*, després de molts anys de no cantar, és el punt de retrobament i de reconeixement de l'amor a la seva mare i del seu ordre simbòlic. No és però, fins que pot parlar amb ella i compartir el dolor del que li va passar, que s'ordena, l'instant en el que la mare li demana perdó és quan la Raimunda passa a reconèixer-li autoritat, a reconèixer la genealogia cercada; el perdó és la mediació que transforma la relació.

És un tema transversal en la pel·lícula la vivència del ser cos de les protagonistes, el ser cos, tal com mostra Maria Milagros Rivera al seu text *Vivir el Cuerpo como un Don* i al seu llibre *El cuerpo indispensable*, no com a divisió entre lo intern i lo extern sinó com a possibilitat d'unitat amb l'entorn, no com a límit i frontera sinó com a invitació a la relació, el cos com a seu de l'experiència, com a significat, com a possibilitat de finit i infinit.

Amb el seu ser cos com un ens sencer (cos, ànima i pensament) es troba enfrontada l'Agustina quan davant de les càmeres ha de decidir entre el seu cos i la seva ànima i també entre l'ordre simbòlic de la mare i el patriarcat, representat aquí per un capitalisme descarnat. **El ser cos com infinit**, està simbolitzat amb la cura per les tombes, l'acompanyament a la vetlla a la difunta, isobretot per la Sole, que és la imatge de la superstició, de la por i alhora de l'acceptació del més enllà com a possibilitat d'infinit, la línia del finit i l'infinit per ella és molt prima, l'espanta però l'acull; aquesta superstició popular facilita una mediació entre el món de la vida i de la mort a la Irene, mare de la Raimunda i la Sole, que li permet seguir vivint i tenint cura de les dones que la necessiten. **El cos en canvi com a fracció, com a mercaderia en possessió del patriarcat** està reflectit en les experiències d'abusos sexuals sofertes per les protagonistes i també per la prostitució exercida per una de les amigues. **El cos com a do de la mare** és la genealogia que les protagonistes reclamen quan protegeixen les seves filles d'aquests abusos, i la que reclamen les filles que cerquen l'amor i la disponibilitat de les seves mares. **L'agraïment del cos** es perfila en els rituals d'embelliment de les protagonistes com a gaudi d'honorar el do dels cossos, l'obra materna, i la invitació a la relació.

La violència masclista i el dret legislatiu del patriarcat són també temes de fons, dones que pateixen violència d'homes estimats de les seves vides però que no es sotmeten a la llei imperant, que actuen més enllà d'ella perquè, quina justícia poden esperar de l'exercici d'un dret que defensa encara la propietat masculina sobre l'ús del cos femení?, d'un dret que escolta i confia en la veu masculina i que, en canvi, desconfia de la veracitat femenina?, "estotenemos que resolverlo entre nosotras" diu una d'elles en un moment donat.

Al final de la pel·lícula li diu la Raimunda a la seva mare que la necessita, que no sap com ha pogut viure tants anys sense ella. Aquest final és molt proper a la meva experiència, a quan vaig retrobar a la meva mare gràcies a l'estudi del pensament de la diferència, al màster en estudis de llibertat femenina de Duoda, aquest fet em va permetre gaudir d'una mare que havia extraviat i sentir aquesta sensació de no saber com havia pogut viure tants anys sense ella. Fa tres mesos que em falta i vull agrair-vos públicament el regal d'haver-la gaudit aquests poquets anys finals de la seva vida.

Sé que queden temes per referir però la intenció del cine fòrum és la participació de totes i tots nosaltres i penso que ja és l'hora de poder veure la pel·lícula i començar així el debat que desitjo sigui molt ric i participatiu.

Moltes gràcies.

Rosa González Graell